Vətən müharibəsi

Azərbaycan 30 ilə yaxın müddətdə ərazisinin 20%-ini işğal edən Ermənistanla danışıqlar apararaq Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsini sülh yolu ilə nizamlamağa çalışdı. Danışıqlar heç bir nəticə vermədi, əksinə, aydın şəkildə müşahidə edildi ki, Ermənistan tərəfi, sadəcə olaraq, vaxt udmaq istəyir, status-kvonu möhkəmləndirməyə, əbədi etməyə çalışır. Azərbaycan işğalla barışa bilməzdi və barışmadı.

Ötən müddət ərzində ümummilli lider Heydər Əliyev uzaqgörənlilik və müdrikliklə Azərbaycanın hərtərəfli inkişafı, siyasi və iqtisadi müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi üçün böyük işlər gördü, sağlam təməllər yaratdı.

Bu yolu uğurla davam etdirən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ölkənin ərazi bütövlüyünün bərpası üçün ilk növbədə, iqtisadi gücün vacibliyini bəyan etdi. Düzgün strategiya və düşünülmüş məqsədyönlü siyasət nəticəsində Azərbaycan güc toplamağa başladı, iqtisadi müstəqillik təmin edildi, Azərbaycan iqtisadi cəhətdən heç kimdən, heç bir ölkədən, heç bir beynəlxalq maliyyə qurumundan asılı olmayan müasir dövlətə çevrildi, dünya üçün çox nadir inkişaf modelini yaratdı. Ölkənin iqtisadi cəhətdən yüksəlişi ordu quruculuğunda da dönüşə səbəb oldu, Azərbaycan Ordusunun arsenalı ən müasir silah və hərbi texnika ilə gücləndirildi, hərbçilərin bilik və bacarıqları artırıldı, onların sosial müdafiəsinin, iş şəraitinin yaxşılaşdırılması istiqamətində mühüm addımlar atıldı. Azərbaycanın müdafiə sənayesi inkişaf etdirildi, ordunun daxili tələbatının böyük hissəsi daxili istehsal hesabına təmin olundu, Azərbaycan 1000-dən çox adda hərbi təyinatlı məhsullar istehsal etməyə başladı və ən müasir silahların ixracatçısına çevrildi. Azərbaycan Ordusunun yüksək döyüş qabiliyyəti Azadlıq meydanında dəfələrlə keçirilmiş hərbi paradlarda bütün dünyaya nümayiş etdirildi.

Ən əsası Azərbaycan xalqı ötən 30 illik dövr ərzində işğalla barışmadı və ərazi bütövlüyünü bərpa etmək üçün sarsılmaz əzm göstərdi. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi dövründə yetişən, formalaşan vətənpərvər gənclər Vətəni qorumaq üçün hər cür fədakarlığa hazır olduqlarını dönə-dönə sübut etdilər.

Ötən dövr ərzində çoxşaxəli, prinsipial, dürüst xarici siyasətin yürüdülməsi, beynəlxalq təşkilatlarla və xarici dövlətlərlə fəal işin aparılması, sıx əlaqələrin qurulması, həyata keçirilən regional enerji və kommunikasiya layihələri Azərbaycanın etibarlı tərəfdaş kimi mövqeyini xeyli gücləndirdi, ölkənin nüfuzunu artırdı, bölgədə Azərbaycanın iradəsi həlledici amilə çevrildi.

Bütün bu amillər Azərbaycanın mütləq Qələbəsini tam şərtləndirdi və onun əldə edilməsi zaman məsələsinə çevirdi.

Azərbaycan dəfələrlə Ermənistanı işğal etdiyi ərazisini geri qaytarmağa çağırdı, Ermənistan nəinki bu çağırışlara məhəl qoymadı, əksinə, yeni Azərbaycan torpaqlarını işğal etməyə həvəsləndi, ardıcıl hərbi təxribatlar törətmək yolunu seçdi.

Ermənistan danışıqlar prosesinin formatını və məzmununu məhv etməklə, danışıqların imitasiyasını aparmaqla, BMT TŞ-nın qətnamə və qərarlarının icra etməməklə sülh tərəfdarı olmadığını açıq şəkildə ortaya qoydu.

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın 2019-cu il avqustun 5-də Xankəndidə “Qarabağ Ermənistanın bir hissəsidir və nöqtə” açıqlaması Ermənistanın işğalçılıq siyasətinin ən bariz etiraflarından birinə çevrildi. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 2019-cu il oktyabrın 3-də “Valday” Beynəlxalq Diskussiya Klubunun XVI illik iclasında çıxışı zamanı N.Paşinyanın bu bəyanatına “Qarabağ Azərbaycandır və nida işarəsi” deməklə sərt reaksiya verdi.

Prezident İlham Əliyev bu dövrü aydın şəkildə təsvir edir: “Bəli, onlar Dağlıq Qarabağı müstəqil dövlət adlandırdılar, növbəti mərhələdə yeni xəritələr çap etdilər və bütün ətraf rayonlarımızı Dağlıq Qarabağ adlandırmağa başladılar. Şəhər və kəndlərimizin adları dəyişdirildi və nəhayət, bizi yeni ərazilər uğrunda yeni müharibə ilə hədələməyə başladılar. Bunu deyən onların Tonoyan soyadlı müdafiə naziri idi. O bəyan etmişdi ki, Ermənistan yeni ərazilər uğrunda yeni müharibəyə hazırlaşır”.

2020-ci ilin iyul ayında Ermənistan Azərbaycanla dövlət sərhədinin Tovuz istiqamətində növbəti hərbi təxribat törətdi. Təxribatın məqsədi regionda yeni gərginlik mənbəyi yaratmaq, Azərbaycan ərazilərinin Ermənistan tərəfindən işğalı məsələsini ikinci plana keçirmək, üçüncü dövlətləri münaqişəyə cəlb etmək və Azərbaycanın strateji infrastrukturuna zərər vurmaqdan ibarət idi. Azərbaycan Ordusu düşmənə sarsıdıcı zərbə endirərək ona layiqli cavab verdi.

2020-ci ilin avqust ayında Ermənistan daha bir hərbi təxribata əl ataraq, terror aktları törətmək məqsədilə Azərbaycana diversiya qrupu göndərdi. Lakin Azərbaycan Ordusu bu təxribat planını da pozdu.

2020-ci il sentyabrın 24-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev BMT Baş Assambleyasının 75-ci sessiyasının ümumi debatlarında çıxışı zamanı Ermənistanın Azərbaycana qarşı yeni müharibəyə hazırlaşması barədə dünya birliyini yenidən

xəbərdar etdi: “Ermənistan bu yaxınlarda təcavüzkar və hücum xarakterli hərbi doktrina və milli təhlükəsizlik strategiyası qəbul edib… Biz BMT-ni və beynəlxalq ictimaiyyəti Ermənistanı növbəti hərbi təcavüzdən çəkindirməyə dəvət edirik. Təxribatların baş verməsinə və gərginliyin artmasına görə məsuliyyət tam şəkildə Ermənistanın hərbi-siyasi rəhbərliyinin üzərinə düşür”.

Beləliklə, 2016-cı ilin Aprel döyüşlərindən, 2020-ci ilin İyul döyüşlərindən Ermənistanın hərbi-siyasi rəhbərliyi lazımi dərs çıxarmadı və vəziyyəti daha da gərginləşdirməyə davam etdi.

2020-ci il sentyabrın 27-də Ermənistanın növbəti irimiqyaslı hərbi əməliyyatlara başlamasına, Azərbaycan Ordusunun mövqelərinə və mülki yaşayış məntəqələrinə atəş zərbələri endirməsinə cavab olaraq əks-hücum əməliyyatı işə düşdü, sonradan “Dəmir Yumruq” adını alan bu əməliyyat Vətən müharibəsinə çevrildi.

44 günlük Vətən müharibəsi dövründə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyev xalqa müntəzəm müraciətlər etdi. Bu müraciətlər Azərbaycan xalqını ayağa qaldırdı, onu yumruq kimi sıx birləşdirdi, müharibənin gedişatına və taleyinə güclü təsir göstərdi. Hər bir müraciət növbəti qələbələrin müqəddiməsinə çevrildi.

Azərbaycan Prezidenti 2020-ci il sentyabrın 27-də Vətən müharibəsinin gedişində xalqa ilk müraciətində bütün cəmiyyəti qəti qələbəyə kökləd: “Biz haqq yolundayıq. Bizim işimiz haqq işidir. Biz zəfər çalacağıq! Qarabağ bizimdir, Qarabağ Azərbaycandır!”.

2020-ci il oktyabrın 4-dəki xalqa ikinci müraciətində Prezident İlham Əliyev düşmənə öz yerini göstərdi: “İndi biz göstərdik kim-kimdir… Biz xilaskar missiyamızı icra edirik və edəcəyik!”.

2020-ci il oktyabrın 9-dakı xalqa üçüncü müraciətində Azərbaycan Prezidenti status-kvonun artıq olmadığını və təmas xəttinin yarıldığını elan etdi: “Mən dəyişdirdim status–kvonu, dəyişdirdim! Bax, orada, döyüş meydanında. Yoxdur status-kvo. Təmas xətti, yoxdur təmas xətti. Yarmışıq onu. Onlar 30 il idi ki, qururdular bu təmas xəttini… Yarıb keçmişik. Azərbaycan əsgərinin qabağında heç kim heç nə edə bilməz”.

2020-ci il oktyabrın 17-də xalqa növbəti müraciətində Prezident İlham Əliyev raket hücumlarına məruz qalan Azərbaycan şəhərlərinin Ermənistanın dinc əhaliyə qarşı dövlət terrorizmi və vandalizminə müqavimət rəmzinə çevrildiyi mesajını verdi: “Heç bir təhdid, heç bir hədə, heç bir təzyiq mənim iradəmə təsir edə bilməz. Bizim işimiz haqq işidir. Biz öz torpağımızda vuruşuruq, öz ərazi bütövlüyümüzü bərpa edirik”.

2020-ci il oktyabrın 20-də xalqa beşinci müraciətində Azərbaycan Prezidenti əldə edilən nəticələrin düşünülmüş və vaxtında atılmış addımların bəhrəsi olduğunu, tələskənliyin yolverilməzliyini diqqətə çatdırdı: “Mən hər dəfə xalqıma müraciət edərkən xoş xəbərlər çatdırıram. Eyni zamanda, demək olar ki, hər gün öz “Twitter” hesabımda, “Twitter” vasitəsilə işğaldan azad edilmiş yeni kəndlərin, şəhərlərin adlarını çəkirəm. Mən bilirəm ki, Azərbaycan xalqı bu xəbərləri hər gün gözləyir, hər gün! Hər gün, hər saat ki, nə vaxt bu xəbər olacaq, nə vaxt bu xəbər çıxacaq? Amma istəyirəm, əziz xalqım bilsin ki, hər kəndin, hər yüksəkliyin götürülməsi böyük rəşadət tələb edir. Çünki təkcə orada qurulmuş istehkamlar deyil, eyni zamanda, azad edilmiş torpaqların hərbi relyefi də ermənilər üçün daha sərfəlidir. Çünki biz indi həm onların istehkamlarına, onların toplarına, onların raketlərinə qarşı, eyni zamanda, təbii relyefə qarşı vuruşmalıyıq və torpaqlarımızı işğalçılardan qarış-qarış azad edirik”.

2020-ci il oktyabrın 26-da xalqa altıncı müraciətində dövlət başçısı Azərbaycan xalqını həlledici qələbəyə yaxın olduğunun müjdəsini verdi: “Biz əsgərlərimizin, zabitlərimizin canı-qanı bahasına bu torpaqları azad edirik. Həm döyüş meydanında, həm siyasi müstəvidə özümüzü təsdiqləmişik, dünyaya təsdiqləmişik. Azərbaycan xalqını qürurlu xalq kimi, cəsarətli xalq kimi, yenilməz xalq kimi təsdiqləmişik”.

2020-ci il noyabrın 8-i Azərbaycan tarixinə qızıl hərflərlə Zəfər günü kimi yazıldı. Prezident İlham Əliyev xalqa sayca yeddinci müraciətini Şəhidlər xiyabanından edərək Şuşa şəhərinin işğaldan azad olunmasını Azərbaycan xalqına, bütün dünya azərbaycanlılarına elan etdi: “Mən bu gün, eyni zamanda, ulu öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etdim, onun ruhu qarşısında baş əydim. Ürəyimdə dedim, xoşbəxt adamam ki, ata vəsiyyətini yerinə yetirdim. Şuşanı azad etdik! Bu, böyük Qələbədir! Şəhidlərimizin, Ulu Öndərin ruhu şaddır bu gün! Gözün aydın olsun Azərbaycan! Gözünüz aydın olsun dünya azərbaycanlıları! …Bu gün Azərbaycan xalqı bu yumruq kimi birləşib! Həmişə belə olacaq! Bu birlik əbədi olacaq! Bu birlik bizə gələcəkdə də bütün vəzifələri icra etmək üçün imkan yaradacaq… Əziz Şuşa, sən azadsan! Əziz Şuşa, biz qayıtmışıq! Əziz Şuşa, biz səni dirçəldəcəyik!”.

Şuşanın azad olunmasından bir gün sonra 70-dən çox yaşayış məntəqəsi də işğaldan azad edildi, düşmən diz çökdürüldü, onun kapitulyasiya aktına imza atmaqdan başqa çıxış yolu qalmadı.

2020-ci il noyabrın 10-da Ermənistanın kapitulyasiya aktı - **“Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ermənistan Respublikasının baş naziri və Rusiya Federasiyasının Prezidentinin Bəyanatı”** imzalandı. Həmin gün xalqa sayca səkkizinci müraciətində İlham Əliyev milli şüara çevrilmiş “Qarabağ Azərbaycandır və nida” ifadəsinin artıq bütün Qarabağı əhatə etdiyini və Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə son qoyulduğunu elan etdi: “…nə oldu bəs status? …yoxdur status və olmayacaq. Nə qədər ki, mən Prezidentəm, olmayacaq. Ona görə, bu sənədin çox böyük mənası var. Əminəm, hər bir Azərbaycan vətəndaşı hesab edir ki, onun həyatında bu günlər, bu dəqiqələr ən xoşbəxt günlər, dəqiqələrdir. Mən də xoşbəxtəm ki, bu xoş xəbərləri, bu müjdəni Azərbaycan xalqına verirəm. Xoşbəxtəm ki, bu tarixi sənədə imza atmışam. Xoşbəxtəm ki, biz öz Vətənimizə, doğma Qarabağımıza qayıdırıq, Qarabağımızın tacı olan Şuşaya qayıdırıq və bu torpaqlarda əbədi yaşayacağıq! Bundan sonra heç kim bizi o torpaqlardan tərpədə bilməz!”.

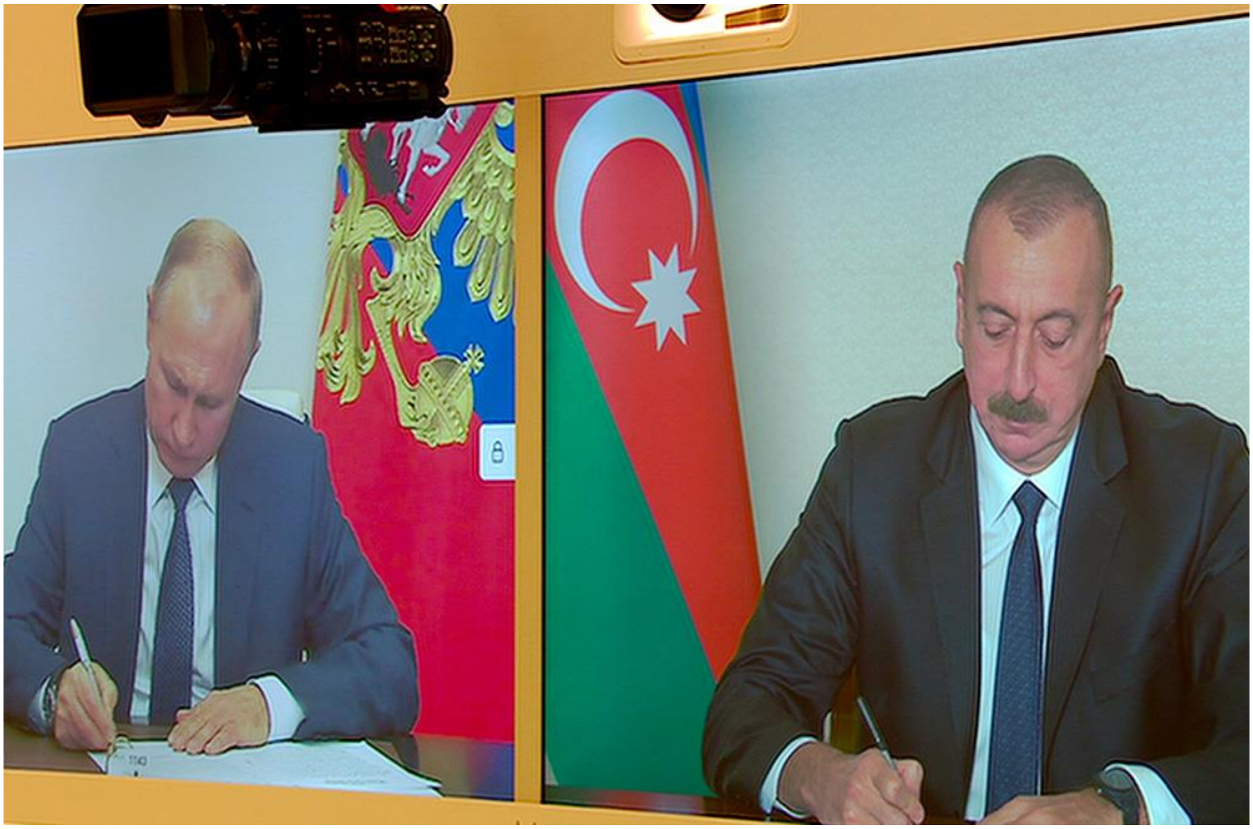

Azərbaycan Prezidenti müharibə nəticəsinin Azərbaycan və Ermənistan arasındakı fərqi anlamaq üçün ən yaxşı nümunə olduğunu bildirdi: “Bizdə bir nəfər fərari oldumu? Olmadı! Bir nəfər də olmadı! Budur Azərbaycan xalqı! Mülki vətəndaşlar, evi dağılıb, malı batıb, yaxın insanını itirib, yenə də deyir ki, “Vətən sağ olsun”. Ancaq irəli, irəli! Mənə yazılan məktublarda deyilir, Ali Baş Komandan, irəli! Dəstəkləyirik səni, get irəli, dayanma və getmişəm, dayanmamışam”.

Prezident İlham Əliyev, həmçinin informasiya cəbhəsində Ermənistanın bütün təbliğatının üzərindən dünyanın aparıcı media qurumlarına müsahibələri ilə xətt çəkdi: “Bu müharibə dövründə 30-a yaxın müsahibə vermişəm. Ömrümdə bəlkə də bu qədər müsahibə verməmişəm …o müsahibələrdə demişəm ki, biz beynəlxalq hüquqa hörmətlə yanaşırıq, biz beynəlxalq hüququ müdafiə edirik, biz ədaləti müdafiə edirik, biz BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrini icra edirik. Demişdim ki, bizim bütün addımlarımız beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri əsasında, əxlaq əsasında görülüb və bütün addımlarımız bu istiqamətdə atılıb. İntiqamımızı düşməndən aldıq, işğalçıdan aldıq. Mülki vətəndaşlarla bizim işimiz olmayıb və olmayacaq. Düşmənin məskunlaşdığı, gizləndiyi şəhərlərdə böyük dağıntılar yoxdur. Çünki biz mülki obyektlərə atəş açmamışıq. Bax, bizim fərqimiz bundan ibarətdir”.

Ermənistan qoşunlarının döyüş itkiləri

Sıra №-si	İtkilər	Cəmi
1.	Şəxsi heyət	10000-ə qədər
2.	Tank	287
3.	PDM	66
4.	PDM-K	3
5.	152 mm-lik ÖAQ (2S3 Akasiya)	14
6.	122-lik ÖAQ (2S1 Qvozdika)	14
7.	Top (müxtəlif çaplı)	315
8.	Minaatan (müxtəlif çaplı)/TƏV	63/53
9.	300 mm-lik BM-30 ("Smerç")	4
10.	SU-25 təyyarə	5
11.	122 mm-lik BM-21 ("Qrad")	97
12.	220 mm-lik "Uraqan"	2
13.	273 mm-lik WM 80 YARS	2
14.	220 mm-lik TOS (sursatı ilə birlikdə)	2
15.	S-300 ZRK atıcı qurğusu	7
16.	S-300 ZRK işıqlandırma və yönəltmə r/lokatoru	1
17.	S-300 ZRK RL aşkaretmə stansiyası	2
18.	5N84 (Oborona) RLS	1
19.	ZRK "Tor"	6
20.	ZRK "Osa"	38
21.	ZRK "Osa" doldurucu qurğu	1
22.	ZRK KUB atıcı qurğusu	2
23.	ZRK KUB İKT stansiyası	2
24.	ZRK KRUQ RTS	1
25.	ZRK S-125 antena postu (UNV-2D)	2
26.	ZQ M55 Zastava (MTLB üzərində)	5
27.	ZQ-23-2/4 (MTLB üzərində)	9
28.	PUA	22
29.	ƏTRK "ELBRUS" (raket)	2
30.	Ballistik raket	2
31.	"TOÇKA-U" raket kompleksi	1
32.	PMZ (mina döşəyən)	1
33.	REM (RTK) vasitəsi /Retranslyator	5/1
34.	R-142 (komanda-qərargah maşını), dizel aqreqatı	2/1

35.	NEBO-M (hava hədəfləri RLS)	1
36.	P-19 radiolokasiya stansiyası	1
37.	P-18 radiolokasiya stansiyası/antena postu	3/1
38.	19J6 radiolokasiya stansiyası	3
39.	Repellent (radiotexniki maneə vasitəsi)	4
40.	Yük avtomobili (22 sursatlı), minik avtomobili	253/46
41.	PİKAP avtomobil/xüsusi avtomobil	5/1
42.	MTLB	3

Azərbaycan Ordusunun düşməndən ələ keçirdiyi hərbi qənimətlər

Sıra №-si	Hərbi qənimətlər	Cəmi
1.	Döyüş sursatları (müxtəlif çaplı)	2994285
2.	Tank	101
3.	PDM	63
4.	PDM KŞ	1
5.	BRDM-2	8
6.	Top və haubitsalar	169
7.	Minaatan	64
8.	TƏİRK	97
9.	Tank əleyhinə idarəolunan raketlər	358
10.	Qumbaraatan	635
11.	Atıcı silahlar	3615
12.	Şilka ZQ-23-4	11
13.	KUB-2K12 (ZRK-nın 1RL-93 raket tuşlama stansiyası)	1
14.	KUB-2K12 (ZRK-nın atıcı qurğusu)	1
15.	3M9M3 tipli məmulat İZR-i (raket)	3
16.	9M331 TOR kompleksi (9M334 tipli tara)	6
17.	9M331 TOR kompleksi İZR-i (raketi)	21
18.	9M33M2, 9M33M3 tipli məmulat İZR-i (raket)	31
19.	OSA döyüş maşını	1
20.	9T217BM3 tipli nəqliyyat doldurucu maşın	2
21.	“İqla-S”, “İqla”, “İqla-1” məmulatı	138
22.	“Strela-2” məmulatı	6
23.	“İqla-S”, “İqla”, “İqla-1”, “Strela-2” buraxıcı mexanizm	55
24.	Minik avtomobili	120

25.	Yük avtomobili	512
26.	Xüsusi avtomobil	94
27.	Qoşqu	47
28.	BTS – 4	5
29.	MTLB	48
30.	BRM-1K	6
31.	ÖAQ (2S1 Qvozdika)	12
32.	Traktor	10

Bundan başqa, düşmənin 7 komanda məntəqəsi, 11 sursat anbarı dağıdıldı.

Hərbi müstəvidə əldə edilən qələbənin siyasi müstəvidə davam etdirilməsi nəticəsində 44 günlük Vətən müharibəsindən sonrakı 20 gün ərzində 3 rayon – noyabrın 20-də Ağdam, noyabrın 25-də Kəlbəcər, dekabrın 1-də isə Laçın Azərbaycana təhvil verildi. Bu münasibətlə Azərbaycan Prezidenti dekabrın 1-də xalqa müraciətində deyib: “Döyüş meydanında əldə edilmiş parlaq qələbə bu gözəl nəticəyə gətirib çıxardı ki, üç rayonumuz – Ağdam, Kəlbəcər və Laçın bizə qaytarıldı. Biz bu rayonları bir güllə atmadan, bir şəhid vermədən qaytarmışıq”.

Beləliklə, Ermənistan hərbi birləşmələrinin 4 il ərzində tədricən işğal etdiyi və 30 ilə yaxın dövr ərzində işğalda saxlayaraq ərazisində güclü hərbi istehkamlar, maneələr, müdafiə xətləri qurduğu Azərbaycan torpaqları 44 gün ərzində azad edildi. Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü bərpa olundu, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi tarixə çevrildi.

Vətən müharibəsində Azərbaycan parlaq qələbə qazanaraq Ermənistanı məğlub etdi, işğala son qoydu. Bu 44 günün hər günü Azərbaycanın şanlı tarixidir.

Vətən müharibəsi dövründə yaşayış məntəqələrinin və yüksəkliklərin işğaldan azad edilmə xronologiyası:

№	TARİX	RAYON	YAŞAYIŞ MƏNTƏQƏSİ
1.	27.09.2020	Füzuli	Qaraxanbəyli
2.	27.09.2020	Füzuli	Qərvənd
3.	27.09.2020	Füzuli	Horadiz kəndi
4.	27.09.2020	Cəbrayıl	Böyük Mərcanlı
5.	27.09.2020	Cəbrayıl	Nüzgar
6.	27.09.2020	Kəlbəcər	Murovdağ zirvəsi
7.	03.10.2020	Cəbrayıl	Mehdili
8.	03.10.2020	Cəbrayıl	Çaxırlı
9.	03.10.2020	Cəbrayıl	Aşağı Maralyan
10.	03.10.2020	Cəbrayıl	Şəybəy
11.	03.10.2020	Cəbrayıl	Quycaq
12.	03.10.2020	Füzuli	Aşağı Əbdürrəhmanlı
13.	03.10.2020	Tərtər	Suqovuşan
14.	03.10.2020	Tərtər	Talış
15.	04.10.2020	Cəbrayıl	Cəbrayıl ş.
16.	04.10.2020	Cəbrayıl	Şükürbəyli
17.	04.10.2020	Cəbrayıl	Çərəkən
18.	04.10.2020	Cəbrayıl	Daşkəsən
19.	04.10.2020	Cəbrayıl	Horovlu
20.	04.10.2020	Cəbrayıl	Mahmudlu (kənd)
21.	04.10.2020	Cəbrayıl	Cəfərabad
22.	04.10.2020	Cəbrayıl	Yuxarı Maralyan
23.	04.10.2020	Cəbrayıl	Dəjəl
24.	04.10.2020	Cəbrayıl	Karxulu
25.	05.10.2020	Cəbrayıl	Şıxalıağalı
26.	05.10.2020	Cəbrayıl	Sarıcallı
27.	05.10.2020	Cəbrayıl	Məzrə
28.	09.10.2020	Cəbrayıl	Qışlaq
29.	09.10.2020	Tərtər	Çaylı
30.	09.10.2020	Cəbrayıl	Qaracallı
31.	09.10.2020	Cəbrayıl	Əfəndilər
32.	09.10.2020	Cəbrayıl	Süleymanlı
33.	09.10.2020	Füzuli	Yuxarı Güzlək

34.	09.10.2020	Füzuli	Gorazıllı
35.	09.10.2020	Xocavənd	Hadrut q.
36.	09.10.2020	Xocavənd	Sor
37.	14.10.2020	Füzuli	Qaradağlı
38.	14.10.2020	Füzuli	Xatınbulaq
39.	14.10.2020	Füzuli	Qarakollu
40.	14.10.2020	Xocavənd	Bulutan
41.	14.10.2020	Xocavənd	Məlikcanlı
42.	14.10.2020	Xocavənd	Qırmızıqaya
43.	14.10.2020	Xocavənd	Dağdöşü
44.	14.10.2020	Xocavənd	Tağaser
45.	15.10.2020	Füzuli	Arış
46.	15.10.2020	Cəbrayıl	Doşulu
47.	15.10.2020	Xocavənd	Edişə
48.	15.10.2020	Xocavənd	Düdükçü
49.	15.10.2020	Xocavənd	Edilli
50.	15.10.2020	Xocavənd	Çiraquz
51.	16.10.2020	Xocavənd	Xırmancıq
52.	16.10.2020	Xocavənd	Ağbulaq
53.	16.10.2020	Xocavənd	Axullu
54.	17.10.2020	Füzuli	Füzuli ş.
55.	17.10.2020	Füzuli	Qoçəhmədli
56.	17.10.2020	Füzuli	Cuvarlı
57.	17.10.2020	Füzuli	Pirəhmədli
58.	17.10.2020	Füzuli	Musabəyli
59.	17.10.2020	Füzuli	Çimən
60.	17.10.2020	Füzuli	İşıqlı
61.	17.10.2020	Füzuli	Dədəli
62.	18.10.2020	Cəbrayıl	Hacılı
63.	18.10.2020	Cəbrayıl	Hacı İsaqlı
64.	18.10.2020	Cəbrayıl	Xudafərin q.
65.	19.10.2020	Cəbrayıl	Soltanlı
66.	19.10.2020	Cəbrayıl	Əmirvarlı
67.	19.10.2020	Cəbrayıl	Maşanlı
68.	19.10.2020	Cəbrayıl	Hasanlı
69.	19.10.2020	Cəbrayıl	Alıkeyxalı
70.	19.10.2020	Cəbrayıl	Qumlaq
71.	19.10.2020	Cəbrayıl	Göyərçin Veysəlli
72.	19.10.2020	Cəbrayıl	Niyazqulular

73.	19.10.2020	Cəbrayıl	Keçəl Məmmədli
74.	19.10.2020	Cəbrayıl	Şahvəlli
75.	19.10.2020	Cəbrayıl	İsaqlı
76.	20.10.2020	Füzuli	Dördçinar
77.	20.10.2020	Füzuli	Kürdlər
78.	20.10.2020	Füzuli	Yuxarı Əbdurrəhmanlı
79.	20.10.2020	Füzuli	Qarğabazar
80.	20.10.2020	Füzuli	Aşağı Veysəlli
81.	20.10.2020	Füzuli	Yuxarı Aybasanlı
82.	20.10.2020	Cəbrayıl	Safarşa
83.	20.10.2020	Cəbrayıl	Həsənqaydı
84.	20.10.2020	Cəbrayıl	Fuğanlı
85.	20.10.2020	Cəbrayıl	İmambağı
86.	20.10.2020	Cəbrayıl	Daş Veysəlli
87.	20.10.2020	Cəbrayıl	Ağtəpə
88.	20.10.2020	Cəbrayıl	Yarəhmədli
89.	20.10.2020	Xocavənd	Ağcakənd
90.	20.10.2020	Xocavənd	Mülküdərə
91.	20.10.2020	Xocavənd	Daşbaşı
92.	20.10.2020	Xocavənd	Günəşli
93.	20.10.2020	Xocavənd	Çinarlı
94.	20.10.2020	Zəngilan	Zəngilan ş.
95.	20.10.2020	Zəngilan	Havalı
96.	20.10.2020	Zəngilan	Məmmədbəyli
97.	20.10.2020	Zəngilan	Həkəri q.
98.	20.10.2020	Zəngilan	Şərifan
99.	20.10.2020	Zəngilan	Muğanlı
100.	21.10.2020	Füzuli	Gecəgözlü
101.	21.10.2020	Füzuli	Aşağı Seyidəhmədli
102.	21.10.2020	Füzuli	Zərgər
103.	21.10.2020	Cəbrayıl	Balyand
104.	21.10.2020	Cəbrayıl	Papı
105.	21.10.2020	Cəbrayıl	Tulus
106.	21.10.2020	Cəbrayıl	Tinli
107.	21.10.2020	Zəngilan	Mincivan q.
108.	21.10.2020	Zəngilan	Babaylı
109.	21.10.2020	Zəngilan	Üçüncü Ağalı
110.	21.10.2020	Zəngilan	Sarıl
111.	21.10.2020	Zəngilan	Xumarlı

112.	21.10.2020	Zəngilan	Hacallı
113.	21.10.2020	Zəngilan	Xurama
114.	21.10.2020	Zəngilan	Cahangirbəyli
115.	21.10.2020	Zəngilan	Turabad
116.	21.10.2020	Zəngilan	İçəri Müşlan
117.	21.10.2020	Zəngilan	Qıraq Müşlan
118.	21.10.2020	Zəngilan	Məlikli
119.	21.10.2020	Zəngilan	Üdgün
120.	21.10.2020	Zəngilan	Baharlı
121.	22.10.2020	Füzuli	Mollavəli
122.	22.10.2020	Füzuli	Yuxarı Rəfədinli
123.	22.10.2020	Füzuli	Aşağı Rəfədinli
124.	22.10.2020	Cəbrayıl	Sirik
125.	22.10.2020	Cəbrayıl	Şıxlar
126.	22.10.2020	Cəbrayıl	Məstalıbəyli
127.	22.10.2020	Cəbrayıl	Dərzili
128.	22.10.2020	Zəngilan	Kolluqışlaq
129.	22.10.2020	Zəngilan	Malatkeşin
130.	22.10.2020	Zəngilan	Zəngilan (kənd)
131.	22.10.2020	Zəngilan	Genlik
132.	22.10.2020	Zəngilan	Vəliqulubəyli
133.	22.10.2020	Zəngilan	Qaradərə
134.	22.10.2020	Zəngilan	Çöpədərə
135.	22.10.2020	Zəngilan	Tatar
136.	22.10.2020	Zəngilan	Tiri
137.	22.10.2020	Zəngilan	Əmirxanlı
138.	22.10.2020	Zəngilan	Qarqulu
139.	22.10.2020	Zəngilan	Bartaz (kənd)
140.	22.10.2020	Zəngilan	Dəlləkli
141.	22.10.2020	Zəngilan	Ağbənd q.
142.	23.10.2020	Xocavənd	Dolanlar
143.	23.10.2020	Xocavənd	Bünyadlı
144.	23.10.2020	Cəbrayıl	Dağ Tumas
145.	23.10.2020	Cəbrayıl	Nüsüs
146.	23.10.2020	Cəbrayıl	Xələfli q.
147.	23.10.2020	Cəbrayıl	Minbaşılı
148.	23.10.2020	Zəngilan	Vənədli
149.	23.10.2020	Zəngilan	Mirzəhəsənli
150.	23.10.2020	Qubadlı	Zilanlı

151.	23.10.2020	Qubadlı	Kürd Mahruzlu
152.	23.10.2020	Qubadlı	Muğanlı
153.	23.10.2020	Qubadlı	Alaqurşaq
154.	25.10.2020	Zəngilan	Birinci Alıbəyli
155.	25.10.2020	Zəngilan	İkinci Alıbəyli
156.	25.10.2020	Zəngilan	Rəbənd
157.	25.10.2020	Zəngilan	Yenikənd
158.	25.10.2020	Cəbrayıl	Qovşudlu
159.	25.10.2020	Cəbrayıl	Sofulu
160.	25.10.2020	Cəbrayıl	Dağ Maşanlı
161.	25.10.2020	Cəbrayıl	Kürdlər
162.	25.10.2020	Cəbrayıl	Hovuslu
163.	25.10.2020	Qubadlı	Padar
164.	25.10.2020	Qubadlı	Əfəndilər
165.	25.10.2020	Qubadlı	Yusifbəyli
166.	25.10.2020	Qubadlı	Çaytumas
167.	25.10.2020	Qubadlı	Xanlıq
168.	25.10.2020	Qubadlı	Sarıyataq
169.	25.10.2020	Qubadlı	Mollabürhan
170.	25.10.2020	Qubadlı	Qubadlı ş.
171.	26.10.2020	Cəbrayıl	Çələbilər
172.	28.10.2020	Zəngilan	Birinci Ağalı
173.	28.10.2020	Zəngilan	İkinci Ağalı
174.	28.10.2020	Zəngilan	Zərnəli
175.	28.10.2020	Füzuli	Mandılı
176.	28.10.2020	Cəbrayıl	Qazanzəmi
177.	28.10.2020	Cəbrayıl	Xanağabulaq
178.	28.10.2020	Cəbrayıl	Çullu
179.	28.10.2020	Cəbrayıl	Quşçular
180.	28.10.2020	Cəbrayıl	Qaraağac
181.	28.10.2020	Qubadlı	Qiyaslı
182.	28.10.2020	Qubadlı	Əbilcə
183.	28.10.2020	Qubadlı	Qilican
184.	30.10.2020	Cəbrayıl	Xudaverdili
185.	30.10.2020	Cəbrayıl	Qurbantəpə
186.	30.10.2020	Cəbrayıl	Şahvələdli
187.	30.10.2020	Cəbrayıl	Xubyarlı
188.	30.10.2020	Zəngilan	Aladin
189.	30.10.2020	Zəngilan	Vejnəli

190.	30.10.2020	Qubadlı	Kavdadıq
191.	30.10.2020	Qubadlı	Məmər
192.	30.10.2020	Qubadlı	Mollalı
193.	02.11.2020	Cəbrayıl	Çapand
194.	02.11.2020	Cəbrayıl	Qoşabulaq
195.	02.11.2020	Zəngilan	Dərə Gilətağ
196.	02.11.2020	Zəngilan	Böyük Gilətağ
197.	02.11.2020	Qubadlı	İşıqlı
198.	02.11.2020	Qubadlı	Muradxanlı
199.	02.11.2020	Qubadlı	Milanlı
200.	04.11.2020	Cəbrayıl	Mirək
201.	04.11.2020	Cəbrayıl	Kavdar
202.	04.11.2020	Zəngilan	Məşədiismayıllı
203.	04.11.2020	Zəngilan	Şəfibəyli
204.	04.11.2020	Qubadlı	Başarat
205.	04.11.2020	Qubadlı	Qarakişilər
206.	04.11.2020	Qubadlı	Qaracallı
207.	07.11.2020	Füzuli	Yuxarı Veysəlli
208.	07.11.2020	Füzuli	Yuxarı Seyidəhmədli
209.	07.11.2020	Füzuli	Qorqan
210.	07.11.2020	Füzuli	Üçüncü Mahmudlu
211.	07.11.2020	Füzuli	Qacar
212.	07.11.2020	Füzuli	Divanalılar
213.	07.11.2020	Cəbrayıl	Yuxarı Məzrə
214.	07.11.2020	Cəbrayıl	Yanarxac
215.	07.11.2020	Qubadlı	Qəzyan
216.	07.11.2020	Qubadlı	Balasoltanlı
217.	07.11.2020	Qubadlı	Mərdanlı
218.	07.11.2020	Zəngilan	Beşdəli
219.	07.11.2020	Xocalı	Qarabulaq
220.	07.11.2020	Xocalı	Baharlı
221.	07.11.2020	Xocavənd	Ataqut
222.	07.11.2020	Xocavənd	Hünərli
223.	08.11.2020	Şuşa	Şuşa ş.
224.	09.11.2020	Füzuli	Qobu Dilağarda
225.	09.11.2020	Füzuli	Yal Pirəhmədli
226.	09.11.2020	Füzuli	Yuxarı Yağlıvənd
227.	09.11.2020	Füzuli	Dilağarda
228.	09.11.2020	Füzuli	Seyidmahmudlu

229.	09.11.2020	Füzuli	Ələsgərli
230.	09.11.2020	Füzuli	Aşağı Güzlək
231.	09.11.2020	Füzuli	Govşatlı
232.	09.11.2020	Füzuli	Mirzəcamallı
233.	09.11.2020	Füzuli	Şəkərcik
234.	09.11.2020	Füzuli	Merdinli
235.	09.11.2020	Füzuli	Şıxlı
236.	09.11.2020	Füzuli	Qaraməmmədli
237.	09.11.2020	Füzuli	Dövlətyarlı
238.	09.11.2020	Füzuli	Hüseynbəyli
239.	09.11.2020	Füzuli	Saracıq
240.	09.11.2020	Xocalı	Dəmirçilər
241.	09.11.2020	Xocalı	Çanaqçı
242.	09.11.2020	Xocalı	Mədətkənd
243.	09.11.2020	Xocalı	Sığnaq
244.	09.11.2020	Şuşa	Daşaltı
245.	09.11.2020	Xocavənd	Susanlıq
246.	09.11.2020	Xocavənd	Binə
247.	09.11.2020	Xocavənd	Tuğ
248.	09.11.2020	Xocavənd	Ağdam
249.	09.11.2020	Xocavənd	Azıx
250.	09.11.2020	Xocavənd	Böyük Tağlar
251.	09.11.2020	Xocavənd	Salakətin
252.	09.11.2020	Xocavənd	Zoğalbulaq
253.	09.11.2020	Xocavənd	Arakül
254.	09.11.2020	Xocavənd	Tağaverd
255.	09.11.2020	Xocavənd	Zərdanaşen
256.	09.11.2020	Xocavənd	Şexer
257.	09.11.2020	Cəbrayıl	Hüseynalılar
258.	09.11.2020	Cəbrayıl	Söyüdlü
259.	09.11.2020	Cəbrayıl	Aşağı Sirik
260.	09.11.2020	Cəbrayıl	Qalacıq
261.	09.11.2020	Cəbrayıl	Molla Həsənli
262.	09.11.2020	Cəbrayıl	Əsgərxanlı
263.	09.11.2020	Cəbrayıl	Yuxarı Nüsüs
264.	09.11.2020	Cəbrayıl	Aşıq Məlikli
265.	09.11.2020	Cəbrayıl	Niftalılar
266.	09.11.2020	Cəbrayıl	Qərər
267.	09.11.2020	Qubadlı	Yuxarı Mollu

268.	09.11.2020	Qubadlı	Aşağı Mollu
269.	09.11.2020	Qubadlı	Xocik
270.	09.11.2020	Qubadlı	Qaraimanlı
271.	09.11.2020	Qubadlı	Xəndək
272.	09.11.2020	Qubadlı	Həmzəli
273.	09.11.2020	Qubadlı	Mahruzlu
274.	09.11.2020	Qubadlı	Hal
275.	09.11.2020	Qubadlı	Ballıqaya
276.	09.11.2020	Qubadlı	Ulaşlı
277.	09.11.2020	Qubadlı	Tinli
278.	09.11.2020	Qubadlı	Xocahan
279.	09.11.2020	Qubadlı	Boyunəkər
280.	09.11.2020	Qubadlı	Qaraqoyunlu
281.	09.11.2020	Qubadlı	Çərəli
282.	09.11.2020	Zəngilan	Keçikli
283.	09.11.2020	Zəngilan	Ördəkli
284.	09.11.2020	Zəngilan	Sobu
285.	09.11.2020	Zəngilan	Qaragöz
286.	09.11.2020	Zəngilan	İsgəndərbəyli
287.	09.11.2020	Zəngilan	Bartaz q.
288.	09.11.2020	Zəngilan	Bartaz (2300 m)
289.	09.11.2020	Zəngilan	Sığırt (1370 m)
290.	09.11.2020	Zəngilan	Şükürataz (2000 m)
291.	09.11.2020	Laçın	Güləbird
292.	09.11.2020	Laçın	Səfiyan
293.	09.11.2020	Laçın	Türklər
294.	20.11.2020	Ağdam	Ağdam
295.	25.11.2020	Kəlbəcər	Kəlbəcər
296.	01.12.2020	Laçın	Laçın

Azərbaycan xalqı və dövləti Vətən uğrunda şəhid olan qəhrəman övladlarının işıqlı xatirəsini əziz tutur, onları daim xüsusi ehtiramla yad edir, qazilərin əməyini yüksək qiymətləndirir və onlarla qürur duyur.

Ermənistan ordusundan qənimət kimi götürülmüş texnikaların bir hissəsi 2020-ci il dekabrın 10-da Bakıda hərbi paradda nümayiş etdirilib, onlar həmçinin 2021-ci ilin aprelində Bakıda açılmış Hərbi Qənimətlər Parkında sərgilənir.

Vətən müharibəsi dünya hərb elmində həm də “XXI əsrin müharibəsi” adını qazanıb. Çətin relyef şəraitində düşmənin onilliklərlə qurduğu mürəkkəb istehkamlar qarşısında müzəffər Azərbaycan Ordusu əsl peşəkarlıq, məharət, yenilməz əzm nümayiş etdirib və ən əsası Vətənə sonsuz məhəbbətlə uğrunda hər cür fədakarlığa istənilən şəraitdə hazır olduğunu bütün dünyaya isbat edib.

Böyük Qayıdış

Vətən müharibəsi Azərbaycan xalqının Qarabağ həsrətinə son qoyub, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə ən müasir standartlarla bərpa və yenidənqurma işlərinə başlanılıb, Qarabağa həyat qayıdıb. Məhz Vətən müharibəsinin nəticəsi kimi Azərbaycanın Ermənistanla sərhəd xəttinin bərpasına başlanılıb və Zəngəzur dəhlizi yaxın müddətdə tarixi reallığa çevriləcək.

2021-ci il iyunun 15-də Şuşada imzalanmış Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası arasında müttəfiqlik münasibətləri haqqında **Şuşa Bəyannaməsində** də Zəngəzur dəhlizinin açılmasının bölgənin həyatında yeni mərhələ olacağı öz əksini tapıb.

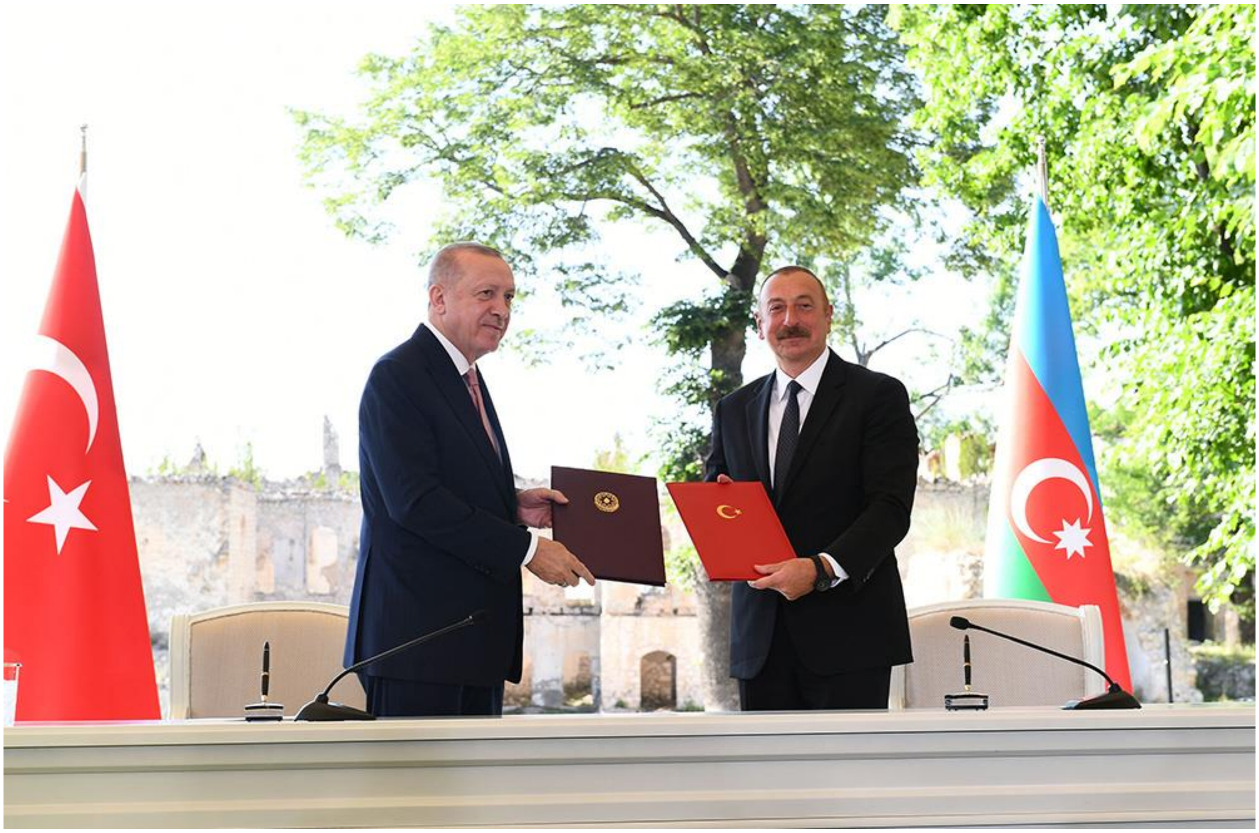

Şuşa Bəyannaməsinin tarixi əhəmiyyətini Prezident İlham Əliyev dəqiq ifadə edib: “Bəyannamədə xalqlarımızın böyük liderləri, öndərləri Mustafa Kamal Atatürkün və Heydər Əliyevin kəlamları öz əksini tapıb. XX əsrin əvvəllərində Mustafa Kamal Atatürk demişdir: “Azərbaycanın sevinci sevincimiz, kədəri kədərimizdir”. XX əsrin sonlarında Heydər Əliyev demişdir: “Türkiyə və Azərbaycan bir millət, iki dövlətdir”. Bu tarixi sözlər, kəlamlar bizim fəaliyyətimiz üçün əsas amildir. Biz bu vəsiyyətə sadiqik və XXI əsrdə azad edilmiş Şuşada Müttəfiqlik Bəyannaməsini imzalayarkən əcdadlarımıza sadiqliyimizi nümayiş etdiririk və gələcək nəsillərə yol göstəririk. Birgə Bəyannamədə tarixi Qars müqaviləsinə istinad edilir. Tarixi Qars müqaviləsi düz 100 il bundan əvvəl imzalanmışdır.

Bu da böyük rəmzi məna daşıyır. Azad edilmiş Şuşa şəhərində 100 ildən sonra müttəfiqlik haqqında imzalanan Birgə Bəyannamə bizim gələcək iş birliyimizin istiqamətini göstərir”.

2021-ci il iyulun 7-də imzalanmış daha bir tarixi sənəd - **“Azərbaycan Respublikasında iqtisadi rayonların yeni bölgüsü haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı”** Vətən müharibəsinin əsas nəticələrindən birinə çevrildi. Bu Fərmanla Zəngəzur dağ silsiləsi ilə əhatə olunan, Laçın və Kəlbəcərdən Naxçıvana qədər böyük bir ərazini tutan Zəngəzur yaylasının şərq hissəsində, Ermənistanla sərhəddə yerləşmiş və eyni coğrafi məkanda, tarixən birlikdə, habelə uzun illər 1861-ci ildə yaradılmış Zəngəzur qəzasının tərkibində olmuş və ənənəvi sosial-iqtisadi, tarixi-mədəni bağlılıqlara malik Zəngilan, Qubadlı, Cəbrayıl, Laçın və Kəlbəcər rayonları vahid iqtisadi rayonda – Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonunda birləşdirildi. Ağdam, Şuşa, Füzuli, Tərtər, Xocavənd, Xocalı rayonları və Xankəndi şəhəri, habelə Qarabağ bölgəsinə aid olan Ağcabədi və Bərdə rayonları da daxil olmaqla özünəməxsus zəngin tarixi-mədəni irsə, əsrarəngiz təbiətə malik qədim Qarabağ bölgəsi Qarabağ iqtisadi rayonuna çevrildi. Beləliklə, SSRİ dövründə Azərbaycan xalqının üzləşdiyi daha bir tarixi ədalətsizliyi Prezident İlham Əliyev aradan qaldırdı: “…1923-cü ildə bizim ərazimizdə süni bir qurum yaradıldı - Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti, hansı ki, bunun yaradılmasının heç bir əsası yox idi… Əgər 1923-cü il 7 iyul tarixi xalqımızın faciəsi idisə, 2021-ci ildə biz artıq bu qara səhifəni də qapadıq. Artıq 7 iyul gözəl bir tarix kimi tarixdə qalacaq. Çünki 2021-ci il iyulun 7-də mənim tərəfimdən Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi zonalarının yaradılmasına dair Fərman imzalandı, tarixi ədalət bərpa edildi”.

Tezlikdə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur cənnətə çevriləcək. Hazırda işğaldan azad edilmiş bütün ərazilər böyük quruculuq və bərpa dövrünü yaşayır, böyük qayıdışa hazırlaşır.